

Г. В. Фесенко

Орнітологічні товариства

ОРНІТОЛОГІЧНІ ТОВАРИСТВА О. т. створюють з метою об'єднання зусиль для проведення наук. дослідж. і поширення знань з орнітології, а також для заохочення і розширення інтересу якнайбільшої кількості людей до вивчення і збереження птахів та природи загалом. Перші О. т. у світі з'явилися у 19 ст., зокрема Товариство нім. орнітологів (1850), Союз британ. орнітологів (1858), Союз амер. орнітологів (1883), а також Королів. союз австрал. орнітологів (1901), Орнітол. товариство Японії (1912).

В Україні 1908 В. Артоболевський створив Орнітол. товариство ім. К. Кесслера (відоме також як Київ. орнітол. товариство ім. К. Кесслера), що діяло у структурі Українського наукового товариства у Києві. Товариство організовувало виставки на природоохоронну тематику, природознавчі екскурсії і мало свій музей. 1918 було ліквідоване разом з Укр. наук. товариством. 1984 відновило діяльність. Від 1992 – Укр. орнітол. товариство ім. К. Кесслера (УОТ; перший президент – М. Воїнственський). 1996 опубл. 1-й т. зб. «Праці Українського орнітологічного товариства». Окрім центр., у складі УОТ також існувала низка регіон. осередків, зокрема Пн.-сх. та Зх. відділ. і Азово-Чорномор. орнітол. робоча група (АЧОРГ). На межі 20–21 ст. активна діяльність центр. осередка УОТ згасла, проте в регіонах продовжилася. Пн.-сх. відділ. з центром у Харкові проводило наук. конф., за підсумками яких разом з ін. організаціями видано понад 10 випусків зб. «Птицы бассейна Северского Донца». Внаслідок рос. вторгнення від 2014 й окупації частини тер. України на Сх., що порушило налагоджені наук. зв'язки між фахівцями, діяльність цього відділ. ускладнилася. АЧОРГ створ. 1979 під час наук. конф. в Одесі, згодом приєднано до УОТ, нині працює самостійно, її діяльність координує Азово-Чорномор. орнітол. станція (м. Мелітополь Запоріз. обл.), що видає щоріч. орнітол. зб. наук. праць «Бранта».

Потуж. ланкою УОТ стало його Зх. відділ. з центром у Львові, що 2004 статутно відокремилося у самост. організацію – Зх.-укр. орнітол. товариство (ЗУОТ; перший президент – А. Бокотей). Від 2010 ЗУОТ щорічно видає зб. праць «Troglodytes». Також має власну Укр. громад. орнітол. бібліотеку з фондом у понад 12 тис. книжок і журналів з усього світу, Банк даних про гнізда і кладки птахів з усієї України (заг. кількість понад 20 тис. анкет), підтримує діяльність Укр. орнітофауніст. комісії, Зх.-укр. орнітол. станції. Зусиллями

ЗУОТ складено атласи гніздових і зимуючих видів птахів низки регіонів. 1994 за сприяння УОТ виникла перша неуряд. організація – Укр. товариство охорони птахів (УТОП; перший голова – Т. Ардамацька) з центр. осередком у Києві. Спочатку діяло під патронатом нідерланд. організації «Vogelbescherming», нині є партнером всесвіт. природоохорон. організації «BirdLife International». Осн. увагу сконцентрувало на долученні до своєї діяльності натуралістів-любителів. Метою товариства є запобігання зменшенню чисельності та зникненню птахів, збереження та охорона важливих для існування як птахів, так і людей тер., сприяння підвищенню впливу громад на регіон. рівні через їхню природоохоронну діяльність. УТОП лише обмежено підтримує виконання наук. проектів, зокрема видало визначник «Птахи фауни України: польовий визначник» за авторством Г. Фесенка та А. Бокотея (К., 2002), низку посібників приклад. характеру із серії «Природоохоронне управління». Товариство видає наук.-популяр. ж. «Птах».

Нині важливу роль у поширенні наук. знань і залученні широких верств насел. до збереження довкілля відіграють інтернет-спільноти, серед яких низка вітчизняних мають орнітол. спрямування своєї діяльності. 2008 створ. Укр. центр дослідж. хижих птахів для покращення координації дослідж. денних хижих птахів та сов, налагодження обміну даними про них, більшої поінформованості місц. насел. і органів влади щодо проблем їх охорони. Увагу зосереджено переважно на видах, що перебувають під загрозою в глобал. масштабі для збереження їхніх гнізд і місць гніздування із застосуванням біотех. засобів. У Facebook також існує інтернет-група «Птахи України» (від 2014), що спеціалізується на обміні інформацією про птахів країни, поширенні методів їх дослідж. й охороні. Донедавна протягом кількох років поспіль координатор групи М. Гаврилюк оприлюднював щомісячні дайджести про цікаві орнітол. події в країні, в яких йшлося про виявлення нечислен. і рідкіс. видів птахів вітчизн. фауни.

Рекомендована література

1. Мазурмович Б. М. Розвиток зоології на Україні. 1972;
2. Онопрієнко В. Л., Щербань Т. О. Джерела з історії Українського наукового товариства в Києві. 2008 (обидва – Київ).

Бібліографічний опис:

Орнітологічні товариства / Г. В. Фесенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-75898>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).